

і безпеки пляжного відпочинку. Але оцінювання якісного стану водних об'єктів потребує постійного дослідження шляхом лабораторних аналізів як гідрохімічних, так і гідробіологічних показників.

Для забезпечення комфортних і безпечних умов відпочинку необхідно провести всебічний аналіз сучасного стану рекреаційних територій, які вже використовують або планують використовувати для пляжного відпочинку.

Визначення рекреаційного потенціалу області на основі комплексної оцінки якості довкілля є дуже актуальною задачею для залучення інвестицій в розвиток туристичної галузі [4].

Перелік посилань

1. Анісімова С.В., Рибалова О.В., Бондаренко О.О. Аналіз курортно-рекреаційних послуг в Україні. Abstracts of II International Scientific and Practical Conference London, United Kingdom 16-18 September 2020, London, United Kingdom, p. 246-254.

2. Рибалова О.В., Шароватова О.П., Бондаренко О.О. Визначення рекреаційного потенціалу Харківської області / The 6th International scientific and practical conference “Dynamics of the development of world science” (February 19-21, 2020) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2020. p.953-962.

3. Анісімова С.В., Рибалова О.В., Ільченко Л.Ю. Комплексна оцінка рекреаційного потенціалу територій для проведення літнього стаціонарного відпочинку // Зб. наук. ст. міжнародної науково-практичної конференції “Екологічна безпека: проблеми і шляхи вирішення”, т.1 – Харків. 2008. С.3-10.

4. Рибалова О.В., Шароватова О.П., Бондаренко О.О. Перспективи розвитку зеленого туризму в Харківській області // Theoretical foundations of modern science and practice. Abstracts of XI International Scientific and Practical Conference. Melbourne, Australia 2020. Pp.385-388.

ОСОБЛИВОСТІ НОРМУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ПОВЕРХНЕВІ ВОДНІ ОБ'ЄКТИ

*Сосновський С.Є., здобувач другого рівня вищої освіти,
Анісімова С.В., доц., к.геогр.н.,*

*Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна
svitlanaanisimova@meta.ua*

Основними напрямками розвитку України відповідно до концепції Стійкого розвитку є структурна перебудова господарського комплексу і ефективна регіональна політика, при цьому в багатьох регіонах гостро постає питання про вибір шляхів розвитку регіону з деяких альтернативних можливостей.

У сучасних умовах будь-яка територія виступає як природний ресурс, що володіє альтернативними можливостями для задоволення різних суспільних

потреб, і, отже, для розвитку кількох видів діяльності (як взаємодоповнюючих, так і взаємовиключних), які розрізняються характером природокористування існуючим в сьогоденні або можливим в перспективі. При розробці програм комплексного використання території доводиться розглядати множинність природних потенціалів виходячи з множинності суспільних потреб, конкретно виявляються в множинності видів природокористування. Таким чином, рекреаційний потенціал території виявляється рівнозначним потенціалом інших суспільно-необхідних видів діяльності і може бути не реалізований, наприклад, через обмеженість земельного (територіального) ресурсу або малої пропускної спроможності інфраструктури і т.д.

До альтернативних варіантів використання території відноситься рекреаційна діяльність, що базується на сукупності компонентів і властивостей середовища, таких як особливості ландшафту і клімату, наявність джерел лікувальних мінеральних вод, багатство і різноманіття рослинного і тваринного світу, природні можливості для занять спортом, полюванням, рибальством і так далі [1-3].

Організація повноцінного і ефективного відпочинку в умовах сучасного урбанізованого життя набуває великого значення. Особлива роль належить водним об'єктам. Можливість займатися різноманітними видами спорту, мікрокліматичний комфорт, естетична дія берегових ландшафтів, зміна вражень - все це в комплексі сприяє тому, що водойми цілком можна вважати природними лікувальними джерелами. Зважаючи на це, більша частина рекреаційних закладів і майже всі заклади короткочасного відпочинку населення розміщуються або безпосередньо на берегах водойм, або поблизу них [4].

Україна володіє потужним потенціалом для розвитку водної рекреації та водного туризму, що є поширеними формами відпочинку на водоймах і займають важливе місце у загальній рекреаційній діяльності населення. На території України налічується близько 23 тис. водотоків, з них 2938 водотоків довжиною від 10 км та більше, а також 116 довжиною понад 100 км. Річки України протяжністю більше 80 км становлять найбільшу цінність для організації водного туризму та рекреації [3].

Для організації повноцінного та ефективного відпочинку населення велике значення має якість природного середовища як в цілому, так і окремих його елементів. Оскільки переважна більшість літніх видів рекреації пов'язана з використанням акваторій, особливу увагу потрібно приділяти забезпеченню належної якості води. На жаль, більшість водних об'єктів України не відповідають вимогам санітарно-гігієнічних нормативів, а перспективи розвитку економіки України передбачають подальше збільшення навантаження на поверхневі водні об'єкти при їх експлуатації промисловим виробництвом, житлово-комунальним та сільським господарством.

Також велику шкоду наносить природі неконтрольований, стихійний розвиток рекреаційно-туристської діяльності і непогодженість дій користувачів природними ресурсами. Власники підприємств рекреаційно-туристського сектору масово і стихійно використовують природні

рекреаційні ресурси, при чому не враховують допустимі норми використання і навантаження на них, їх вичерпність, ступінь відновлення [5].

В переважній більшості наукових робіт, присвячених перспективному розвитку рекреації, основну увагу зазвичай приділяють достатності природних умов і ресурсів. Очевидно, не меншу увагу, враховуючи масштаби сучасних рекреацій, слід приділяти і тому, як рекреаційна діяльність в цілому та її різні види впливають на природне середовище. Для водної рекреації врахування цього положення набуває принципового значення. Якщо одні автори вважають, що зони відпочинку є тільки фактором ризику щодо забруднення водних об'єктів, то інші відносять рекреацію до групи основних антропогенних факторів, які негативно впливають на санітарний стан водойм.

В світовій практиці рекреаційного використання природних комплексів спостерігаються великі відмінності в нормативах рекреаційного навантаження. Наприклад, в Україні до 1990 р. загально курортна норма забудови складала від 350 до 500 м³ на одне ліжко-місце, в той час на болгарському курорті "Золоті піски" цей показник дорівнює 150 м³, на румунському курорті "Мамайя" - 85 м³, на англійському курорті "Бронімор" - 53 м³ на одне ліжко-місце [3].

Для правильної оцінки ситуацій, що виникають в районах масового рекреаційного водокористування, розробки і обґрунтування рішень з його оптимізації дуже важливо враховувати, що водні рекреації - неоднозначне поняття. Воно включає в себе різні види відпочинку і спорту, які суттєво відрізняються сезонами максимального розвитку, вимогами до природних і антропогенних факторів, дією на навколишнє середовище. Про це наочно свідчить вже сам перелік найбільш масових видів рекреаційних занять на водоймах: купання, рибальство (з судна, з берега, з льоду), відпочинок на парусних і веслових суднах, відпочинок з використанням моторного малолітражного флоту, воднолижний спорт, туризм, підводне полювання, полювання на водоплавну здобич. Різноманітність водних видів відпочинку і спорту вимагає диференційованого підходу до вирішення питань рекреаційного водовикористання як для різноманітних типів водних об'єктів (річка, озеро, водосховище, море), так і в межах кожного досить великого водного об'єкта.

До того ж поверхневі води України за своїм природним хімічним складом дуже різноманітні, а діючі норми, класифікації та методи оцінки якості поверхневих вод не враховують ці особливості.

Одним з найбільш складних завдань при оцінці рекреаційних територій є обґрунтування рекреаційного навантаження для різних підсистем територіального рекреаційного комплексу.

Неконтрольована рекреаційна діяльність викликає конфлікт інтересів: збереження цінних природних ресурсів, їх властивостей передбачає раціональне використання, а забезпечення високих темпів соціально-економічного розвитку території - інтенсифікацію рекреаційного природокористування і залучення в оборот нових ресурсів.

Існуюча на сьогодні нормативна база, що лімітує рекреаційні навантаження, обмежена і не дозволяє врахувати територіальні та соціально-економічні особливості [6].

Визначенню допустимих і критичних рекреаційних навантажень на ландшафти, лісові, водні та біотичні компоненти біосфери присвячена велика кількість праць вітчизняних і зарубіжних вчених [7], проте норми рекреаційних навантажень встановлюються по-різному для різних типів однієї з ландшафтних компонентів, різних типів ландшафтних комплексів, окремих видів рекреаційної діяльності, різних функціонально-ландшафтних систем, різних суміщених варіантів і т.д.

Вищесказане показує всю різноманітність проблем взаємодії рекреації з оточуючим середовищем і особливу складність регулювання цих взаємовідносин стосовно водних об'єктів і перш за все якості водного середовища і стану екосистем. Таким чином існує потреба в розробці методів оцінки та нормування рекреаційного навантаження на поверхневі водні об'єкти з урахуванням просторового різноманіття природного гідрохімічного складу водних об'єктів України і найбільш масових видів рекреаційних занять на водоймах.

Перелік посилань

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування. - К.: Київський університет, 2001. – 395с.
2. Данильчук В.Ф., Алейникова Г.М., Бовсуновская А.Я., Голубничая С.Н. Методология оценки рекреационных территорий. – Донецк: ДИТЬ, 2003. – 197 с.
3. Иванух Р., Жученко В. Стратегические проблемы развития рекреационно-туристического комплекса в Украине. // Экономика Украины. – 1997. - №1. – с. 65-70
4. Рекреационное использование водохранилищ: проблемы и решения. / А.Б. Авакян, В.К. Бойченко, И.В. Ланцова, В.П. Салтанкин, В.Б. Яковлева. – М.: Наука, 1989. – 152 с.
5. В.П.Чигова. Рекреационные нагрузки в зонах отдыха. - М.: Лесная промышленность, 1987. - 48с.
6. Временная методика определения рекреационных нагрузок на природные комплексы при организации туризма, экскурсий, массового повседневного отдыха и временные нормы этих нагрузок. – М.: ЦБНТИлесхоз, 1987. – 34 с.
7. Бейдик О. О. Рекреаційне навантаження / О. О. Бейдик // Географічна енциклопедія України : у 3-х т. /відп. ред. О. М. Маринич. – К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1989–1993. – Т. 3 : П–Я. – С. 120.